

da ni bilo moč nagledati se tega. Kar zadene pridelke železnine, jekla in svinca, se Gorotan zamore res posebno blagoslovljen imenovati, in kar zlasti te kovine odlikuje, je njihova izverstna znotranja vrednost in žlahtnost. Kot posebenemu spoštovalcu koroške dežele bilo mi je prav drago, da nisem bil zgrešil te sgrade. —

V „Pavillon der Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft für Schiffsmaschinen“ občudoval sem zlasti tri ladjine parne stroje, zmed katerih je eden (z močjo za 150 konj) počival; dva druga, in scer eden z močjo za 100 konj, drugi pa za 60 konj, sta delovala. Pervi zmed teh dveh bil je še stare verste na kolesa, drugi pa na vertilo (Propeller). Poslednjega sem posebno pazljivo ogledoval in občudoval bistroumno znajdbo slavnega Ressel-a, vsled katere si velikanske ladije tako rekoč s svojim pod vodo skritim čelom po vertenju (z vertilnim kolesom) režejo pot skoz morske valove. Poleg teh strojev nakupičeno je bilo ondi tudi še dokaj drugega broderskega orodja, vervi, verig, sidér, čolnov i. t. d.

Tudi v „Pavillon für Geschichte der Erfindungen und Frauenarbeiten“ sem bil zašel. Brez števila šivalnih strojev (Nähmaschinen) bilo je ondi razpostavljenih, zraven pa tudi sprelepi šivani in vezeni izdelki, ki se po teh strojih izgotovljujejo. Bilo je dalje ondi tudi mnogo večjih in manjših gasilnic (brizgelj); dalje več sisaljk (Wasserpumpen), zmed katerih so bile ene take, da ženejo pri hišah vodo po 3—4 nadstropja visoko. Tudi mnogo gospodarskih in vertnarskih vodostrojov (Wasserwerke), mnogo njih celo iz daljne Amerike, bilo je vmes; ne vem pa, kako da se je bilo zraven vverstilo tudi mnogo suhe konservirane svinine (suhega svinjskega mesa), ki je bila deloma celo všita v tkanino, da se bolj na dolgo brezškodna ohrani. Mnogo slik poočitovale in kazalo je, kako in na kaki način naj se ta jedila pripravljajo in dobro ohranijo. Pa! — saj so znajdbe raznotere, zmed katerih gotovo ni zadnja ta, ki pové, kako se jedila, in zlasti okusna svinina dado dolgo časa dobro shraniti. Poleg tega je bilo v tem oddelku tudi razpostavljenih mnogo žitnih plemen od gorenjega jezera (Lac superior) v Ameriki, pa tudi več nožarskih izdelkov, preprog i. t. d. —

(Dalje prihodnjic.)

Dopisi in novice.

— *Iz Cola.* Dopis iz Vrabč na Vipavskem v 12. listu »Učit. Tov.«, v katerem g. Ivan Zarnik o Postojnski učiteljski konferenci konečno poroča, mi je povod, da njegovemu poročilu, kar se tiče mojega govorjenja „o kmetijskem polduku v ljudskih šolah“, ugovorjaje destavim resnico.

G. Zarnik piše:

»Iz Pernétovega spisa o kmetijskem nauku posnamem jedro, ki je:

- 1) kdo naj obiskuje ta nauk in,
- 2) kateri čas naj se v to voli? —

Po Perné-tovih mislih naj bi se vdeležila mladina od 14. — 18. leta tega poduka in naj bi se podučevala pozimi zvečer. —

V resnici pa sem jaz govoril o vprašanih:

1) Ali naj se vpeljejo kmetijska nadaljevalna izobraževališča za 14. do 18. letno mladino — kakor želi vlani županstvom in krajnim šolskim svetom doposlana okrožnica sl. dež. odbora — in ob kakem času? —

2) Ali naj se kmetijski poduk združi s ponavljavnico, kakor osnova učnega črteža sl. dež. šolskega sveta v ta namen kaže? —

Iz tega je razvidno, da nisem nameraval eno ali drugo v sprejem vsilovati, ampak vse moje besedovanje se je vertelo o dokazovanji in spretnosti potrebne vpeljave nadaljevalnih kmetijskih šol za 14. do 18. letno mladino iz tako veljavnih vzrokov, katerih noben g. g. učiteljev takrat podreti skušal ni.

Da jim pa misel vpeljave takih šol všečna ni — no, tega nisem jaz kriv, ki sem nalog imel o kmetijskem poduku sploh poročati; toraj sem moral tam pričeti, kjer je po mojih mislih z dobrim namenom mogoče dobrega vspeha pričakovati.

Saj tudi noben učitelj v to podučevanje dozdej še siljen ni; toraj ostane slehernemu le prosta volja, ako se zato brigati hoče — saj so »nagrade« mikalna stvar.

Kdo more ovreči misel, da bi se v posebnih kmetijskih nadaljevalnicah več podučnega vspeha v poznejšo praktično veljavo doseglo, nego v sedajnih ponavljavnicah? —

Oglejmo si mladino, kako in kaj počenja, kadar šolo konča!

S 14. letno starostjo nima še takega duševnega razvitka, da bi ji nič več ne bilo treba se učiti. Zapopadka, zrelostnega sodbovanja, preudarka in popolnega prilastenja učne stvarine ji manjka. Otroška leta so pač doba dobrega spomina, ali 14. do 18. letna starost je doba hitre pozabljivosti, ako človek med tem časom nima duševne podpore. Mar se ne prikazuje surovost, slabo nagnenje, ki je med šolskim časom skrito v sercu ležalo, mar ne privre prezgodaj kot hudournik med človeško družbo? Otroku prirojena samoglavnost razberda se v termoglavo nepokorščino. Ali ni toraj tako kmetijsko nadaljevalno izobraževališče omenjeni mladini pomoček v skerbno varovališče, s katerim se s prijazno, tiho vodbo na mlade ljudi še čez šolsko dobo ven vpljiva? —

Ponavljavnica nasprotno je odmenjena le 12. do 14. letni mladini — in tá samo se bode kmetijskega poduka z vsem, kar zraven spada, vadila, ako se ne vpelje nadaljevalno izobraževališče posebej. Stareji, praktičnemu življenju bolj in bolj se bližajoči mladenči ostanejo naj tedaj brez poduka, brez moralne vodbe? — Bi bilo to dobro in prav? — V resnici sme se soditi, da, kar se je mladina v ponavljavni šoli v kmetijstvu učila, bode brez daljnega poduka v letih »nerodnih« hitro pozabila. Bode-li to praktično? —

Ponavljavnica po mojih mislih danes še nima tiste doveršenosti, da bi se po 14. letni starosti reči moglo, učenec ima zadosti vednosti in samostalnosti za praktične potrebe v življenju.

Ozrimo se po naših šolah okrog in videli bomo, da marsikteri 12. do 14. letni učenec sedi v ponavljavnici, kateremu pa še manjka najpotrebniše hrane v branji, pisanji, računstvu. Kake vednosti bodo taki učenci iz šole v življenje seboj prinesli? — Kaj bodo v ponavljavnici nadaljevali, ako še dobro brati i. t. d. ne znajo? — Res je grenka obsodba marsikterih starišev, ki po pravici pravijo: »V šolo je hodil, pa še pisma pisati ne zna!« —

Poduk, kterega učenec v vsakdanji šoli prejme, se mora večkrat pridno

ponavljati in zato je ponavljavnica; poduk se mora pa tudi nadaljevati, poznejim potrebam v življenju primerno razširjevati, za prihodnji poklic učencev praktično pripravljati — in za-to je kmetijska nadaljevalnica.

Sedanji časi so taki, da jih po pravici smemo imenovati čase napredka. Ne le trgovina, obertnija, tudi kmetija je podveržena urnemu kolesu sedanjega napredovanja. Novost, znajdeb ne najdemo le v mestih in večih delavnicah, ampak tudi v vaséh, na njivah, na travnikih.

Ta napredek pa ravno sili našo kmetško mladino, kolikor mogoče k nadaljevalnemu poduku, da si tam pridobi zmožnosti, opozovati na tanko zunanje stvari, prav presojevati in samostalno delovati v svoj in svojega bližnjega blagor.

Oglejmo si mladino na deželi po šolskem izpustu, kak poklic ima in s kom občuje — in najdlji bomo, da ima veliko dela ali malo priložnosti občevati s kom drugim, kakor s kmetom. In to dan za dnevom! Ali ni toraj nadaljevalni poduk taki mladini pri enostranskem dan za dnevnem delu prava zabava v koristni obleki? — Ako učenci med svet ne pridejo, naj se jim tukaj obzorje sveta razširja.

Vaščani so ljudje, ki so z naravnim življenjem v vedni dotiki, kaj sledi iz tega? — Treba jim je poduka, kateri jih seznanj z življenjem v naravi, da ne bodo enaki živali, ki brezmišljeno po zemlji tava.

Ludje, ki so znajdeni v računstvu, pisanji i. t. d., si vedó največi denarni dobiček poiskati — in taki kmetovalci ostanejo šoli prijazni, uni pa, ki so se le malo ali celo nič naučili, so največi protivniki umnemu napredovanju. —

Iz teh vzrokov je razvidno, da kmetijsko nadaljevalno izobraževališče za 14. do 18. letno mladina mora vsekako prednost imeti pred ponavljavnico, združeno s kmetijskim podukom. Mladenči imajo že toliko spoznanja več, da vedó, čemu se takih reči uče. Tudi jih sili nekaj ponos, ako imajo zavést, da znajo kako pridobljeno si vednost djansko porabiti.

Poduk v današnjih ponavljavnicah, ako bi hotel temu namenu zadostiti, moral bi biti ves drugačen in obiskovalci tudi drugi — kakor so.

Ponavljavnica bi morala z ozirom na nadaljevalni kmetijski poduk z vsem, kar zraven spada, več nadaljevati, kakor ponavljati — in v tem pomenu bi ona ne bila več ponavljavnica ljudske šole, ampak nadaljevalnica.

Kar čas zadeva, naj bi se tam, kjer okoliščine pripuščajo, v pozimskeji dobi dvakrat na teden vselej po 2 uri zvečer podučevalo, vsaj po dnevu tako časa ne ostaja in tema je tudi precej; po Veliki noči naj se ob nedeljah po 2 uri ta poduk nadaljuje? —

Temu nasvetu — se vé — so učitelji nasprotovali — nekdo celo terdé, naj se kmetijstvo le o poletnem času v ponavljavnici podučuje — takrat ko ga po sedanji postavi več ni!! Drugim zopet je bila skerb za luč velika; — mar ne bode občina radovoljno tega preskerbela, ako ji je mar napredek mladine? — Treba je, da učitelj občini oči odpira, ne da bi nasprotno občani prvi bili, ki bi učitelju pot kazali; drugače pa — se vé — ni pričakovati dobrega začetka in storilo se bode toliko, kakor — nič. To pa ravno ni želja dotičnih deželnih oblastij, katerim je poduk v povzdigo kmetijstva nad vsem pri sercu. Kdo drugi pa naj vpljiva na mladino, na občino, da se vname za ta sploh koristen poduk, ako ne učitelj? —

Drugih „mnogoveljavnih uzrokih“, katerih g. Z. omeni, pa jih ne pove, menda nihče ni slišal. G. Mercina in jaz sva bila zapisnikarja, a tega nisva imela prilike zapisati. G. Z. dalje vpraša: „Kdo nam bode gonil pozimi otroke v solo?“ — Kdo drugi nego učitelj, ki kaj velja pri mladini, in ki jim bode pri-

jazno, tako da ga bode mladina razumela, v živim „razgovoru, razkladal predmete, pojasnoval življenje na kmetih. — G. Z. podtikuje meni svoje misel, ko pravi: Perné-tu samemu se zdi to skoraj nemogoče, zato je rekel, da iz vsega tega menda nič ne bo.“ — Ne razumem, kako more g. Z. do tega sklepa priti. — Naj bo to dosta, samo toliko g. dop. opomnim, naj svojih misli nikar ne podtikuje drugim.

Hrabroslav Perné,

učitelj in načelnik kr. ž. svetu.

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 21. junija t. l.* Učni čerteži za l. 1877/78, katere je predložilo ravnateljstvo na c. k. učiteljišču za moške in ženske, so bili odobreni; odbrane bukve za l. 1877/8, ki so tudi pripustljive, so bile dovoljene; na c. k. ministerstvo se je stavil nasvet, da bi se smelo vpeljati še dalje dvoje podučnih bukve. — Poročilo c. k. nadzornika za ljudske šole o nadzorovanji nekotjih šol v šolskem okraji Rudolfovem se je vzelo na znanje in okrajnemu šolskemu svetu so bili poslani dotični ukazi. — Na 3razredni ljudski šoli v Leskovcu se bode podučevalo v nemškem jeziku, in v Kerškem bode v IV. razredu ljudske šole nemški jezik učni jezik, ker s početkom šl. leta 1878/79 ima se tam začeti meščanska šola. — Dvorazredna ljudska šola v Šentvidu pri Zatičini se ima spremeniti v trirazredno; plača tretjemu učitelju tam in tretjemu učitelju v Račjem (Ratschah) se določi na 400 gl.; drugemu učitelju v Dobropoljah se povisa plača prihodnje leto od 400 na 450 gl. — Začasni učitelj France Cetel v Šent-Lorencu na Temenici je postal stalni učitelj pri sv. Petru (pri Rudolfovem) vsled predloga kraj. šl. sveta, deželnega odbora kranjskega po ministerskem ukazu dne 4. januarja 1877, št. 17084. — Pritožbe in prošnje za zlažsanje kazni pri šolskih zamudah, prošnje za pokojnino in milostne darove, za nagrado in denarno pomoč so bile razrešene.

— *C. k. možko in žensko učiteljišče in z njima združeni vadnici ste sklenili šolsko leto 14. p. m.* Po zahvalni maši v stolni cerkvi so se zbrali učenci na vadnici in gojenci na učiteljišču v prostorni šolski sobi, kjer so gojenci in učenci peli primerne pesmi slovensko in nemško in gospod ravnatelj je bral odlične učence; a na c. kr. izobraževališči za učiteljice razveselila nas je pervikrat učenka na vadnici (pridna M. Grasselli iz IV. razr.) s slovenskim govorom. Ni dolg, tudi ne silno učen, a mičen ter primeren, zato naj ga priobčimo, glasi se tako — le:

»Delo in počoj sta si v nasprotji, na nji se opira vse živénje v naravi. Vsak večer svetlo solnce zatóne za gorámi, in temna noč razgerne svoj črni plašč, da se zemlja, in kar je na njej, spočije truda minulega dné. In jeséni se pripravlja vsa priroda na dolgo spanje, da pod belo zimsko odejo nabere novih moči za krasoto, na katero jo pomlad prebudí. Tudi nas, predrage součenke! po desetmesečnem učenji čaka daljši počitek. Dobro bode dél mládemu našemu telesu in duhu, pa naše misli naj tudi v počitnicah ostanejo obérnene na blage nauke, ki smo jih prejémale v šolskem letu. Globoko si jih zdaj vtisnimo v sercé, tako nam bode prav rabile počitnice in željno bomo pričakovale začetek novega šolskega leta; v naših persih pa bode živo klil nežni cvet hvaležnosti do naših ljubljenih učiteljic in učiteljev, katerih se nam je o razhodu pred vsém spominjati. Dobrotni stvarnik jim peplati stoterno trud, ki ga jim je prizadevala naša šolska odgoja. Zahvalimo se v prvi versti prečastitemu gospodu ravnatelju, čégar skerbnemu očesu je bilo vedno čúvati nad nami. Zelimo prav iz serca, da bi počitnice okrepčale in ojačile naše ljube učiteljice in učitelje za srečno nadaljevanje njihove težavne naloge. Rádostna jih bode pozdravila vsaka iz mej nas, kadar se zopet združimo za skupno delo.

Po končanih počitnicah pa ne bomo sešle se vse, ki se danes poslavljamo. Nekatero so doveršile učenje na tem zavodu, nekatere bodo morebiti stopile v druge učilnice. Čeravno ta ločitev ni tako resna, da bi nam zaradi nje solza igrala v očesu, se nam vendar nekako mило stori mislečim, da nam bo bode pogrešati kako prijateljico. Priporočamo se v prijazen spomin tistim, ki odhajajo; me se jih bomo vedno spominjale in ta vztrajni spomin naj bodi trdna vez, ki naj nas objema tudi razdružene, da bode vesela učenka součenke, ko ji pot v življenji zopet združi. Za zdaj pa —! z Bogom in na zvidenje!«

Omeniti je tudi lepe razstave ženskih ročnih del, ki je bila ta dan na tem zavodu. Razdelena so bila dela po letnikih in razredih. Obiskalo je to razstavo lepo število gospej i gospodičin ljubljanskih, a tudi več gospodov je bilo viditi, ter vsakdo se je lahko prepričal, da so bile gojenke na učiteljišči in učenke na vadnici med letom kaj marljive, pa tudi da je poduk v dobrih rokah.

— *Srednje šole so končale šolsko leto v saboto 14. p. m.* Letno sporočilo c. k. ljubljanske gimnazije ima za vvod spis: »Kleon Versuch einer Ehrenrettung« spis. prof. dr. K. Ahn. Učiteljev je bilo 19, med temi 3 duhovni, učencev v začetku leta 444 javnih in 8 zasebnih, ob koncu leta pa 413 javnih in 8 zasebnih. Po domovini je bilo 365 Kranjcev (98 iz Ljubljane, 144 iz Gorenjskega, 59 iz Notranj., a 74 iz Dolenj., 42 iz drugih austro-ogerskih dežel in 4 tujci. Razen 1 luterana so vsi katoličanje. Po narodnosti je 322 Slovencev, 94 Nemcev, 1 Hrvat, 1 Čeh, 3 Italijani. Doversilo je: izverstno 49, z I. redom 255, z 2. redom 26, s 3. redom 37, poskušnjo jih sme ponavljati 40, neizprašanih je ostalo 6. Štipendij je imelo 93 učencev s 7025 gl. Umerla sta p. l. na gimnaziji 2 profesorja: Ignacij Hönig 8. decembra 1876 (roj. 11. decembra 1814 v moravskem Schönbergu, na ljubljanski gimnaziji od l. 1862; 10. sušca je umrl prof. Jan. Tušek, rojen 13. sept. 1835 v Martinemverhu, učil od l. 1860 na realki na Dunaji, 1861 — 1871 na višji realki v Zagrebu, od takrat na Ljubljanskej gimnaziji. — 24. marcija tretješolec Ign. Stepec. Prihodnje leto se začenja 17. kimovca. Novi učenci se oglašajo 13. in 14. kimovca, dosedanji 16. septembra.

Na višji realki v Ljubljani je bilo pr. l. 334 učencev: 214 Kranjcev, 106 iz družih avstrijskih kronovin, 10 Italianov, 1 Turk, 1 iz Amerike. — Katoličanje so bili vsi razen 2 razkolnikov in 1 luterana. Izdelalo jih je prav dobro 26, s I. redom 208, z II. 24, s III. 27, skušnjo jih ponavlja 46, neizprašani so 3. Veroznanstvo se uči s I. razredom po 1 uro na teden. — Važen je spis v letniku od prof. B. Knapiča: Onesnaževanje Ljubljanice med njenim tekem skozi mesto. —

Novomesška gimnazija je imela 114 učencev (106 Slovanov in 8 Nemcev), učencikov pa 15 (10 svetnih, 5 duhovnih). Štipendije jih je vživalo 19. Prihodnje šolsko leto se začenja 15. kimovca, a 13. in 14. vpisovanje v I. razred, pismeno izpraševanje je 17.; a besedno 18. Učnine je 8 gl. na pol leta. V 8. letu so bili letos 4 učenci, vsi so skušnjo dostali izverstno. —

— *Mestne šole* so končale šolsko leto s zahvalno sveto mašo, prihodnje (1877/8) se začenja 17. septembra 1877. Vpisujejo se učenci in učenki 14. in 15. septembra. V I. mestno šolo sta všolana: I. oddelek mesta (šolski del) in IV. oddelek mesta (kolodvorski del), drugo spada II. mestni šoli. Okraj mestne dekliške šole obsega Šent-Jakobski del, Ternovo, Krakovo, Hradeckijevo in Kurjo vas, drugo je všolano nunski šoli.